

A. V. Frič - Lovce kaktusů

Název emise: Cestovatel Alberto Vojtěch Frič (1882 – 1944)

Den vydání: 5. září 2012

Platnost: od 5. září 2012 ve styku tuzemském i mezinárodním až do odvolání

Hodnota: 10 Kč – č. 734 (ČP)

Autor námětu: Jan Kavan

Liniová kresba a rytina FDC: Václav Fajt

Rozměr známkového obrazu: 40 x 23 mm

Druh tisku: OF (plnobarevný s liniovou kresbou); vytiskla PTC Praha

Tisková forma: 50

Papír: fl-an-OF

Náklad: 1,5 mil.

FDC: OTp v barvě šedozelené; vytiskla PTC Praha

Příležitostné razítko dne vydání: hlava s tetováním a text Praha, 5. 9. 2012

nou sbírku (o kterou ho připravil nezdárný syn, který ji zastavil jinému zahradníkovi). Frič ve své první knize Mezi indiány vzpomíná, jak se jako kluk doptal v zahradnictvích na starého pana Seitze a vyhledal ho v hospodě U Císařovských, kde obědval dršťkovou

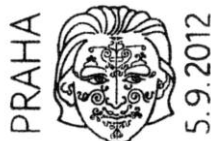
polévku. Ač to byla jeho první návštěva v hospodě, měl na sobě krátké kalhoty a ze židle nedosáhl pořádně nohama na zem, objednal si ji také, se sodovkou, a se Seitzem zapředl řeč. Starého pěstitele tenkrát jeho mladický zájem tak okouzli, že se stal učitelem a dokonce i přítelem. Poradil mu některé postupy, jak levně vybudovat hodnotnou sbírku: „*Také jsem se musel svěřit starému pánu o svém stále ještě trapném stavu finančním – ale on mně pochopil a povzbudil. Poradil, jak možno rozmnožit rostlinu a vyměnit za jinou a že i tak lze se dopracovat pěkné sbírky. To byl můj první přítel – opravdový přítel. Přes to, že byl mezi námi rozdíl asi 50 let, přece jsme se měli rádi. Navzájem jsme se chápali: já rozuměl jeho vzpomínkám na zašlé mládí, kdy on začínal právě tak jako já tehdy – on mě touze po budoucnosti až budu moci zařídít vše dle své vůle. Vzájemně jsme si také svěřovali své radosti i starosti a rozdílů stáří jakoby mezi námi nebylo. Řídil jsem se jeho radou a měl jsem již více štěstí ve hledání kaktusů. Poradil, že není třeba dlouhých doporučení a protekcí (jichž jsem byl vždy nepřítelem), abych se dostal do skleníků botanické zahrady. Cigárko otevřelo zadní dvířka. V Kinského zahradě našel jsem trosky slavné sbírky a levně po šestáku stával se majitelem ne sice vzácných druhů, ale velkých, starých rostlin.*“

Seitz byl tehdy považován za předního odborníka v oboru pěstování kaktusů a Frič byl jeho velmi úspěšným žákem. Literatura uvádí, že už ve svých patnácti letech byl oslovován našimi i zahraničními pěstiteli a obchodníky se žádostmi o určení druhů. To je dobrý příklad toho, že i se skromnými prostředky a v mladém věku je možné dosáhnout velkých úspěchů, pokud si člověk vybere obor, který je perspektivní a v němž současně prozatím nepůsobí mnoho odborníků. Tím se můžeme inspirovat i dnes a ve filatelii.

Fričova sbírka kaktusů díky tomu rychle rostla, a ještě jako neplnoletý si na ně dokonce zřídil v Sokolské třídě třináct metrů dlouhý vytápěný skleník, který mu pomohl vybudovat Seitz (pronajal pro něj od města pozemek). V roce 1899 však celá sbírka umrzla. Frič se poté rozhodl založit novou, z kaktusů, které si sám sesbírál. V prvních třech desetiletích dvacátého století podnikl sedm cest do Jižní Ameriky a jednu do Se-

A. V. Frič, jeden z nejznámějších a nejuspěšnějších českých cestovatelů, se narodil v roce 1882 v Praze, do vážené a známé rodiny. Jeho tatínek, právník, zastával funkci náměstka pražského primátora, jeden z jeho strýčků byl známým revolučním z roku 1848, druhý byl ředitelem Národního muzea a třetí majitelem velkého obchodu s přírodninami. To jistě předznamenalo zájmy a směřování malého Vojtěcha, který se už jako kluk zajímal o pěstování kaktusů. Jako anekdota přitom zní důvod, proč se na ně zaměřil: Prý chtěl vytestovat strážníka, který mu pravidelně prohledával kapsy, jestli nepřenáší do Prahy přes potravní čáru, tzv. akciz, nezdaněná vejce (ve filatelii na to máme upomínku v podobě známek potravní daně). Malý Frič si proto opatřil kaktus, o který se strážník při prohlídce popíchal. (Historika je často uváděna v jeho životopisech, a pokud není pravdivá, je alespoň dobře vymyšlená.) Vojtěch pak prý dal kaktus za okno, a po čase s překvapením zjistil, že nevzhledná rostlina krásně vykvetla. Později o tom napsal: „*Z tak neformenné, nevzhledné rostliny, která mohla mít pro mne význam jenom potud, pokud sloužila mi za nástroj odplaty, vyvinula se krása, jakou jsem dosud nepoznal...*“.

Naděšen se vrhl na studium nově objeveného oboru, kde mu byl rádcem a učitelem František Seitz (1831 – 1909), o půlstoletí starší zapálený kaktusář. V té době byl už na odpočinku, a neměl ani svou slav-

verní, při nichž se věnoval sběru kaktusů, ale i objevování nových končin a sběru etnografických materiálů o divoce žijících indiánských kmenech. Na cestách pořizoval botanické a etnografické fotografie a je považován za průkopníka české krajinářské a cestopisné fotografie.

Na svou první cestu do Ameriky se vydal jako devatenáctiletý, proti vůli své rodiny, která si přála, aby vystudoval práva. Jel naprosto sám, a v Americe zůstal s malými přestávkami více než deset let. Žil s indiány v jejich osadách, jako jeden z nich. Zúčastňoval se jejich loveckých i válečných výprav, zhotovil přitom tisíce fotografií a sestavoval slovníky jejich jazyků. Prováděl archeologické vykopávky, z nichž získal velké množství předmětů, které jsou nyní zastoupeny v mnoha muzejních sbírkách ve světě. Uvádí se, že na počátku jeho dobrých vztahů s indiány byla nešťastná příhoda, kdy při lovu jaguára jej poraněné zvíře napadlo a těžce zranilo; to, že přežil jeho „objetí“ a jaguára nakonec zabil, považovali domorodci za nadpřirozené, a Friče proto přijali za svého.

Léta první světové války nedobrovolně strávil doma, kde si založil novou sbírku kaktusů. Po vzniku republiky působil krátce v jejich diplomatických službách, ale už v roce 1923 znovu odjíždí do Ameriky, do USA a Mexika, tentokrát s cílem objevovat a shromažďovat kaktusy. Popsal mnoho jejich nových druhů a velké množství jich přivezl do Evropy, čímž se zasloužil o vlnu zájmu o jejich pěstování. Ta pak trvala až do druhé světové války (vzpomínku na to máme ve známé povídce Karla Čapka). Na další cestu, tentokrát do Jižní Ameriky, se vydal v roce 1926, a když se o tři roky později vrátil, byl nadšeně přivítán jako významný cestovatel a objevitel.

Za mimořádné cestovatelské a objevitelské úspěchy Frič jistě vděčil své odvaze, cílevědomosti a tvrdohlavosti, což jsou však vlastnosti, které mu nepřinesly jen přátele. J. Hladík v jednom z jeho životopisů uvádí: „*O jeho velmi odvážné, nepoddajné a bouřlivé povaze kolují nescetné až neuvěřitelné, ale skutečné historky. Svoji povahou i přístupem si mnohdy udělal nepřátele i sám, ale jak to u nás bývá, když někdo vyniká a je úspěšný, najde se mnoho závistivců a dalších nepřátel.*“ To se projevilo za protektorátu, kdy Frič musel odejít do ústraní, protože proti němu vystoupili jeho němečtí odpůrci z řad předních kaktusářů. Wikipedie uvádí, že to bylo i na protest proti okupaci: „*Okupace zastihla Friče v Praze. Na protest proti ní odmítal opouštět svůj byt. Jeden kaktus, který si přivezl z cest, údajně pojmenoval po Hitlerovi. Když mu jeden návštěvník pogrataloval k této skvělé myšlence, která se bude okupantům jistě líbit, Frič ho uzemnil komentářem, že to udělal proto, že ten kaktus je nedomrlý, nemocný a brzy chcípne. Poté mu ukázal nádherný a zdravý kaktus, který pojmenoval po Einsteinovi (Rebutia einsteinii).*“

O smutném konci slavného cestovatele Hladík píše: „*On, který v džunglích Amazonie byl mnohokrát smrtelně zraněn, nemocen, uštknut hady, napaden a zraněn jaguárem i otrávenými šípky nepřátelských domorodců, který prožil neuvěřitelná dobrodružství, útrapy na cestách, zemřel 4. prosince 1944*

v Praze paradoxně na otravu krve po náhodném zranění o hřebík z králikárny.“

Potomci A. V. Friče žijí a zajímají se o dílo svého předka. U nás je to vnuk Pavel Frič, v Jižní Americe potomci jeho indiánské dcery, kteří dosud nosí jméno Fric.

Frič zanechal i výraznou stopu v literatuře. Napsal řadu dobrodružných knížek pro mládež (Dlouhý lovec, Strýček Indián, Hadí ostrov a další), z nichž některé ilustroval Zdeněk Burian. Byl však i autorem odborných prací o indiánech a rovněž o svých milovaných kaktusech. Na jejich počest si sám dal jméno Lovec kaktusů.

Ve známkovém obraze vidíme portrét cestovatele v pozadí s mapou jihoamerické Paraguaje; v levé ruce drží cigaretu ve špičce (což je v současné době boje proti kouření už neobvyklý detail zobrazení). Obrázek vychází z fotografie, vystavené například na webové stránce Klubu přátel Starého Smíchova – Slavné osobnosti v dějinách Prahy 5 (Fričův dům stál v Košířích). Námětem kresby na FDC jsou kaktusy, maska a mikroskop.

–k